

یکی از جذاب ترین موزه های تهران: موزه عروسک ملل

موزه عروسک ملل، جاذبه خاص فرهنگی-گردشگری تهران

موزه عروسک ملل یکی از جاذبه های گردشگری تهران است که با هدف آشنایی مراجعان با عروسک های مناطق مختلف ایران و جهان، ترویج قصه ها، افسانه ها و روایت های مردم سراسر دنیا افتتاح شد. همچنین شناخت بیشتر کودکان، نوجوانان و بزرگسالان با آداب و رسوم، فرهنگ، هنر، صنایع دستی و میراث طبیعی ایران از دیگر اهداف این جاذبه فرهنگی-توریستی است.

ساخت اولین موزه ایران در کاخ گلستان

چقدر اهل موزه گردی هستید؟ اصلا دیدار از موزه ها در برنامه های تفریحی یا فرهنگی اوقات فراغت شما یا فرزندان شما سهمی دارد؟ شاید برایتان جالب باشد که بدانید اولین موزه ایران به دستور «ناصرالدین شاه» ساخته شد. عمارتی که در کاخ گلستان واقع شده بود و تعدادی اشیا با ارزش و قدیمی به همراه کتاب های چاپی و دستی گران بها در آن نگهداری می شد.

ریشه کلمه موزه در یونان باستان

ریشه کلمه موزه نیز به یونان باستان برمی گردد. در واقع موزه به معنای محل زندگی الهه های هنر و صنایع دستی یونان به نام «موز (Mouse)» بوده است. احتمالا اگر فیلم سینمایی شب در موزه (night at the museum) را دیده باشید، می توانید تصور کنید که فضای موزه ها تا چه اندازه اعجاب انگیز و سحرآمیز هستند. حالا تصور کنید به موزه ای بروید که ساکنان آن عروسک ها هستند. عروسک هایی متنوع از سراسر دنیا. هیجان انگیز نیست؟! پس با من همراه شوید تا به موزه ای سر بزنیم که در قلب تهران جا خوش کرده و میزبان هزاران عروسک از سراسر دنیاست. موزه عروسک ملل یا موزه عروسک و فرهنگ ایران.

داستان موزه عروسک ملل

قصه از آنجا شروع می شود که مسعود ناصری دریایی (روان شناس کودک) به همراه علی گلشن و با حمایت فریده ناصری، تصمیم گرفتند تا کلکسیون شخصی وسیع خود را در معرض دید عموم قرار دهند. این کلکسیون شامل تعداد زیادی عروسک و بازیچه‌های ایرانی و بین‌المللی بود که در طول سال‌ها سفرشان به نقاط مختلف دنیا جمع‌آوری کرده بودند. به این ترتیب در روز جهانی صلح در سال ۱۳۹۳، نخستین موزه‌ی عروسک ملل در ایران با حدود ۱۰۰۰ عروسک افتتاح شد. موسسان خوش‌ذوق و آگاه این موزه، هدف افتتاح آن را آشنایی مراجعان با عروسک‌های مناطق مختلف ایران و جهان، ترویج قصه‌ها، افسانه‌ها و روایت‌های مردم سراسر دنیا بیان کردند. همچنین شناخت بیشتر کودکان، نوجوانان و بزرگسالان با آداب و رسوم، فرهنگ، هنر، صنایع دستی و میراث طبیعی ایران از دیگر اهداف این موزه است.

موزه عروسک ملل

موزه ملل، یک موزه خصوصی

موزه ملل در واقع یک موزه خصوصی به شمار می‌رود که توسط گروه‌هایی مانند گروه حامیان موزه عروسک‌های ملل، موسسه فرهنگی خانه دوستان آشنا و برنامه کمک‌های کوچک تسهیلات محیط زیست جهانی، حمایت و پشتیبانی می‌شود. تا به امروز بیش از ۱۰۰ موزه‌ی خصوصی در ایران تا سیس شده‌اند و فعالیت می‌کنند که

خوشبختانه تعداد آن‌ها رو به افزایش است. موزه عروسک ملل در سال ۱۳۹۶ به مکان فعلی موزه عروسک و فرهنگ ایران در خیابان دروازه دولت منتقل شد که اتفاق مبارکی بود. چرا که این جابه‌جایی سبب مجاورت و دوستی عروسک‌های بین‌المللی با عروسک‌های ایرانی شد و بیش از پیش با اهداف موزه هم‌راستا گردید.

فضای خاص موزه عروسک‌ها

حالا بیایید با هم به این موزه‌ی زیبا سری بزنیم. ابتدا خود را مقابل ساختمان قدیمی و سفید زیبایی می‌بینیم. با وارد شدن به ساختمان متوجه می‌شویم که هر طبقه اختصاص به بخش جداگانه‌ای دارد. راهنمایان خوش‌زبان این مجموعه توضیحاتی درباره‌ی ساختار موزه به ما می‌دهند. هم‌چنین با پخش کلیپ، اطلاعات مفیدی در رابطه با عروسک‌های موزه و قصه آن‌ها به دست می‌آوریم.

طبقه اول موزه، میزبان عروسک‌هایی از سرزمین‌های مختلف

در طبقه اول موزه عروسک‌هایی را می‌بینیم که از سفرهای دور و درازی به اینجا رسیده‌اند. از آسیا، اروپا و آمریکا. گاه از چند قاره دورتر: عروسک‌های آفریقایی، سرخپوستی، گواتمالایی، مکزیکی، لهستانی، اتریشی، آلمانی، سوئدی، روسی، و گاه از کشورهای همسایه: افغانی، ارمنی، عثمانی، عربی، تاجیکی، هندی؛ و گاه از خاور دور: چینی، ژاپنی، ویتنامی، تایلندی و کره جنوبی. علاوه بر این مسافران عزیز که راه زیادی را طی کرده‌اند تا به اینجا برسند و معرف فرهنگ و افسانه‌های سرزمین خود باشند، عروسک‌های زیبا و پر رمز و راز سرزمینمان نیز در این طبقه جا خوش کرده‌اند و بالاخره صاحب‌خانه محسوب می‌شوند. عروسک‌هایی از شمال و جنوب، شرق و غرب، که آینه‌ی فرهنگ، هنر و تاریخ اقوام خطه‌ی خود هستند. عروسک‌های این موزه انواع مختلفی دارند؛ از نظر کارکرد: بازیچه، مردم‌شناسی یا نمایشی. از نظر شیوه‌ی ساخت: دست‌ساز یا تولید شده در کارخانه. از نظر جنس: پارچه‌ای، چوبی، چینی و رزین.

عروسک دختر کرد به نام «کژال» با پوشش منطقه سنندج/ اهدا شده به موزه عروسک و فرهنگ ایران

عروسک معطر روسی

نکته ای که بسیار جالب توجه می‌باشد، این است که عروسک‌ها تنها بازیچه‌های ساده‌ای نبودند که در زمان فراغت خودی نشان بدهند و سپس به فراموشی سپرده شوند. هر عروسک بیان‌کننده‌ی داستان، افسانه، اسطوره یا باوری بوده که سازنده‌ی آن‌ها داشته است. سازنده به وسیله‌ی عروسک سخن می‌گفته؛ شاید با مردمان سرزمینش در عصر خودش و شاید با ما، کیلومترها دورتر و در زمانی دیگر. ما با دیدن یک عروسک، احساسات، عواطف، عقاید و هنر یک انسان را می‌بینیم و لمس می‌کنیم. پس بیایید قصه‌ی چند عروسک را در این موزه بشنویم!

عروسک فندق شکن از آلمان

من فندق شکن هستم. در روستاهای آلمان و به دست معدنچی‌ها متولد شدم. معدنچی‌های زحمت‌کشی که در زمان سختی شغل خود را از دست دادند. اما آن‌ها تصمیم گرفتند به جای غم و اندوه، من را از چوب خلق کنند. این کار هم باعث رشد هنر شد و هم به معیشت آن‌ها کمک کرد. بعدها کلاه سربازی را به جای کلاه معدنچی بر سر من گذاشتند و یونیفورم من نظامی شد. بعد از تمام شدن جنگ جهانی دوم، سربازان آمریکایی من را به عنوان یادگاری به آمریکا بردند. و به این ترتیب من مشهورتر شدم!

عروسک غصه گواتمالایی

من عروسک غم و غصه هستم. یک عروسک بسیار کوچک که مادران گواتمالایی من را به کودکانشان هدیه می‌دهند تا ترس‌ها و نگرانی‌هایشان را با من در میان بگذارند. من سنگ صبور آن‌ها می‌شوم تا دل‌های کوچکشان آرام گیرد. مادران پس از مدتی من را پنهان می‌کنند تا کودک دل‌بندشان باور کند که غم و غصه‌شان رفته و بازمی‌گردد. این باور ریشه در عقاید قوم مایا دارد.

عروسک لایکونیک یک قهرمان لهستانی

نام من لایکونیک است. من قهرمان سرزمینم یعنی لهستان هستم و مردمانم از من به نیکی یاد می‌کنند. زمانی که مغول‌ها در ادامه‌ی لشگرکشی‌های خود به اروپا و لهستان رسیدند، دو سرباز شجاع به چادر فرماندهی مغول‌ها حمله کردند و او را کشتند. من نماد آن دو سرباز شجاع لهستانی و پیروزی هستم و همیشه در جشن‌های لهستان حضور دارم.

داروما عروسک ژاپنی

من داروما، عروسک آرزوها هستم و از ژاپن آمده‌ام. صورت من را بدون چشم می‌سازند؛ چرا که کودکان ژاپنی وقتی آرزویی دارند، برای من یک چشم می‌کشند. آن‌ها تا زمان رسیدن به آرزویشان چشم دیگر مرا نمی‌کشند. با این کار آن‌ها همیشه به خاطر خواهند داشت که رسیدن به آرزوها چقدر سخت و ارزشمند است!

ماتریوشکا عروسک روسی

نام من ماتریوشکاست. احتمالاً بارها نام مرا شنیده اید. من نه تنها در روسیه بلکه در سراسر جهان شهرت دارم. علت آن هم ساخت منحصر به فرد و مفهوم پنهان در قلبم است. من و خواهرانم به مردمان یادآور می شویم که بدون همراهی و همدلی یکدیگر به جایی نخواهند رسید. روزی خواهر کوچکترم "اکسانا" در حال بازی بر تپه‌های سبز بود. باد شال زیبای او را برد. او برای برداشتن شال تلاش کرد، ولی به تنهایی موفق نشد. من و خواهران دیگر دست به دست هم دادیم و شال را برداشتیم. فقط با کمک یکدیگر می توان به اهداف رسید. من و خواهرانم نماد این مفهوم هستیم. با یکدیگر همراه و همدل شوید!

عروسک خوردنی خراسانی

من تنها عروسکی هستم که هم لذت بازی کردن به کودکان می‌دهم و هم می‌توانند من را نوش جان کنند. بزرگترهای خراسانی در شب‌های سیاه و کش‌دار زمستان، با یک چاقوی تیز نقش من را بر سیبی خوش رنگ و خوش طعم می‌اندازند. چهره‌ی یک زن بر سیب! سپس من را از جایی آویزان می‌کنند تا به تدریج خشک شوم. انگار که میوه خشک می‌کنند. چهره‌ی من که در ابتدا یک زن جوان است، در اثر گرما و خشک شدن سیب، شبیه پیرزنی بانمک و دلنشین می‌شود. من شبیه ننه سرما می‌شوم. لباس به تنم می‌پوشانند و هم بازی کودکان خراسانی می‌شوم.

خاتون چهارشنبه عروسی گیلانی

نام من خاتون چهارشنبه است. من الهه‌ی آرزوها هستم. مردمان گیلان در آخرین چهارشنبه‌ی سال منتظر من هستند تا آرزوهای آن‌ها را بشنوم و برآورده کنم. خیر و مزده از نیکویی سال پیش رو دهم و نور امید و روشنایی را به خانه‌های آن‌ها ببخشم.

شاماران عروسک کردستانی

من شاماران هستم. سلطان زیباروی مارها که از تمامی رازهای جهان آگاهم. نیمی از بدن من مار و نیمی از بدن من انسان است. به داستان من یعنی قدیمی‌ترین افسانه‌ی کردستان گوش فرا دهید. روزی جوانی رعنا و برازنده به درون چاهی افتاد. او برای رهایی یافتن از چاه تلاش بسیار کرد، ولی موفق نشد. تا اینکه خوابش برد. وقتی بیدار شد، من را در مقابل خود دید. روزها گذشت و من رازهای جهان را برایش گفتم و او به من علاقه‌مند شد. من هم به او علاقه‌مند شدم، اما او یک انسان بود و باید می‌رفت. از او قول گرفتم تا از من و رازها هیچ چیز به کسی نگوید. سال‌ها گذشت و او به قولش وفا کرد. تا اینکه وزیر ستمگر پادشاه تصمیم گرفت تا من را بکشد و بخورد و به تمامی اسرار جهان آگاه شود. او با شکنجه‌ی جوان من را یافت. من می‌دانستم که جوان مجبور شده اعتراف کند. بنابراین به آن‌ها مکر زدم و گفتم هر کسی سرم را بخورد می‌میرد. وزیر طماع سر من را به خورد جوان داد و او به تمامی اسرار جهان آگاه شد.

می دانم که دوست دارید باز هم داستان‌های شگفت‌انگیز این عروسک‌ها را بشنوید، ولی متأسفانه فرصت بررسی تمام آنها در این مقاله وجود ندارد. بنابراین شما را دعوت می‌کنم تا به موزه بروید و باقی داستان‌ها را آنجا ببینید و بشنوید. اما برگردیم به فضای موزه و به طبقه‌ی دوم برویم. جایی که عروسک‌ها معرفی‌کننده فرهنگ اقوام ایران زمین از جمله پوشش سنتی آنها هستند. این بخش در پی انجام پروژه‌ای با عنوان "هر زن یک قصه، هر زن یک افسانه" به وجود آمد. در این بخش می‌توان اطلاعات بسیار زیادی از جزئیات لباس و پوشش زنان، نوع آرایش و زیورآلات در اقوام مختلف ایران به دست آورد.

موزه عروسک ملل و موزه عروسک و فرهنگ ایران، کارگاه‌های متعدد و مختلفی برگزار می‌کنند. تنوع و تعداد این کارگاه‌ها زیاد است و موزه از این نظر بسیار فعال و پویا می‌باشد. به شخصه عقیده دارم موزه‌هایی که تعامل مناسب و کافی با مخاطبان خود داشته باشند، رسالت نشر فرهنگ و تاریخ را با کیفیت بسیار بیشتری انجام می‌دهند. کارگاه‌هایی مانند: ساخت عروسک و اسباب‌بازی (ایرانی و بین‌المللی)، طراحی بازی، آشنایی با فرهنگ ملل مختلف، آشنایی با اقوام ایرانی، آشنایی با ادبیات کودک و ...

شاید همین فعالیت‌ها و اقدامات خلاقانه سبب شد که این موزه در سال ۱۳۹۴ برنده جایزه موزه‌داران برتر از سوی سازمان میراث فرهنگی شود. همین‌طور از سال ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۶ جایزه موزه برتر در شاخص آموزش، پژوهش، کودک و نوجوان، خلاقیت و نوآوری، نگهداری و حفاظت و گردآوری از سوی ایکوم (شورای بین‌المللی موزه‌ها) به این موزه تعلق گرفت.

اگر به این موزه رفتید می‌توانید از فرو شگاه آن انواع عروسک‌های محلی و بازیچه‌ها و دیگر محصولات فرهنگی را تهیه کنید که نه تنها یادگاری‌های ارزشمندی برای شما خواهد بود، بلکه به ادامه‌ی باکیفیت فعالیت‌های این موزه نیز کمک می‌کند. هم‌چنین اگر در خانه‌هایتان عروسک‌هایی دارید که فکر می‌کنید جایشان در این موزه خالی است، می‌توانید آن‌ها را اهدا کنید و به دیگران نیز فرصت دهید تا آن‌ها را ببینند. کارشناسان موزه از این امر بسیار استقبال می‌کنند.

پیشنهاد می‌کنم حتماً به این موزه‌ی جذاب و متفاوت سر بزنید و غرق شنیدن داستانها و افسانه‌ها شوید. هم‌خودتان و هم کودکان‌تان. حیف است نسل‌های جوان‌تر از این سرمایه‌های ارزشمند بی‌نصیب بمانند.

آدرس: تهران. خیابان دروازه دولت. ابتدای خیابان سعدی شمالی. کوچه فیات. پلاک ۲
شماره تماس: ۰۹۳۶ ۰۳۴ ۴۶۷۲

روزهای بازدید برای عموم: فقط روزهای پنجشنبه و جمعه از ساعت ۱۱ صبح تا ۱۸ عصر
هم چنین بازدید گروهی در روزهای شنبه تا چهارشنبه با هماهنگی قبلی امکان پذیر است.
هزینه ی ورودی: ۲۰۰۰۰ تومان برای هم وطنان ایرانی و ۱۰ دلار برای گردشگران خارجی

در نگارش این مقاله از منابع ذیل استفاده شده است:
اطلاعات موزه

dollsmuseum.ir
www.instagram.com/irandollsmuseum

منبع عکس ها:

پیج اینستاگرام موزه
پیج شخصی کیانوش محبیان

واژگان کلیدی: جاذبه گرد شگری، جاذبه فرهنگی-توریستی، موزه عرو سگ ملل، موزه عرو سگ و فرهنگ ایران،
تهران

نویسنده: مهسا صارمی کیا